

BAROMFIAK

MÉHÉSZET ÉS SELYEMTENYÉSZTÉS.

BAROMFI-, MÉH- ÉS SELYEMTENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET BAROMFI-, MÉH- ÉS SELYEMTENYÉSZTÉSI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára: Egész évre 2 forint.

Szerkeszti: RUBINEK GYULA,

az országos magy. gazdasági egyesület ügyvezető titkára.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, üllői-ut (Köztelek).

Az országos magyar gazdasági egyesület és a baromfitenyésztési szakosztály tagjai tagdíj fejében és a „Köztelek“ előfizetői ingyen kapják. A baromfitenyésztési szakosztály tagdíja egész évre 4 frt. — Az orsz. magy. gazd. egyesület tagdíja egész évre 10 frt. — A „Köztelek“ előfizetési ára egész évre 10 frt.

TARTALOM.

	Oldal.
Meghívó.	1
Az ezredéves kiállítás és baromfi-kiállításunk. <i>Grubiczy Géza.</i>	1
A néptanítók és népiskolák a selyemtenyésztés szolgálatában. <i>Bezeredy Pál.</i>	2
Különfelek.	4
A méhek etettedénye. — Mézzel készült mustár. — Méztisztítás kadinnal. — Libabizlalás	4

Meghívó.

A baromfi-, méh- és selyemtenyésztési szakosztály f. hó 14-én, azaz kedden d. u. 6 órakor ülést tart.

Tárgyak:

1. A szakosztály megalakulása, elnök s alelnökök választása.

2. A selyemtenyésztés emelésére küldött miniszteri meghatalmazottnak a földmívelésügyi miniszterhez felterjesztett memoranduma az O. M. G. E.-nek a selyemtenyésztés ügyében tett javaslatáról.

3. A „Baromfiak“ szaklap segélyezése iránt kérvény a földmívelési miniszterhez.

Gróf Dessewffy Aurél,
az O. M. G. E. elnöke.

Az ezredéves kiállítás- és baromfikiállításunk.

Tudvalevőleg az 1896-ik évi ezredéves kiállítás időleges kiállításai keretében szeptember havában baromfikiállításunk is lesz. Már látom ott a Plymouth Rockokat, a Langshanokat, a Cochinchinát, a Malájokat, a Yokohamákat, a Pekingi kacsákat, a emdeni ludakat, a külföldi pulykákat, mint büszkélkednek, pedig ezekből semmit sem exportálunk, se nem fogyasztunk.

Az a célja a kiállításnak, hogy mutassuk be azt, a mink van, pedig ezen fajta állataink csak elvéve vannak itt-ott, ezekből nem exportálunk, és Magyarországra a külföldi baromfitenyésztő nem jön, hogy fajtaállatot vegyen, akár minő szép példányokat is lásson a kiállításon. Hanem van közönséges magyar baromfink, melyből sokat exportálunk és sokat fogyasztunk, és van egy különleges magyar tyukfajtánk, a

mely úgy a bel- mint a külföldiek figyelmét le fogja kötni, és ez a Szeremley vagy másként az erdélyi kopasznyaku, csórényaku tyuk; ezt kell tehát első sorban jó kifejlett egyedekben kiállítanunk, és ezek után a javított baromfit, a keresztezéseket, melyek már exportálatnak és melyek a fogyasztás tárgyát is képezik, és csak harmadik sorban a külföldi idegen fajtákat.

Ezt kell tehát kiállítanunk, hogy mi és különösen a külföldi látogatók láthassák, mink van, miből pénzünk, minő árut lehet nálunk kapni stb.

Különösen érdekünkben volna a Szeremley fajtát feltűnő számban kiállítani, hogy a látogatóknak feltűnjön és számával is imponáljon. Ez a fajta tyuk speciális fajtája Magyarországnak, illetve Erdélynek, mely úgy bizarr külseje, mind pedig gazdasági jó tulajdonságai által tűnik ki, minthogy rendkívül jó tojó, úgy, hogy e tekintetben a versenyt kiállja akármely jótozó fajtával, igénytelen, edzett természetű, jó anya stb. — Lenne csak ez valami francia vagy angol fajta, majd tele volnának vele a hirdapok és kiállítások, és nálunk is jobban tenyésztenék; de mivel hogy magyar fajta, magyar specialitás, még a hazai baromfikiállításokon is csak elvéve akadunk egy-két törzsre.

Az, hogy a Szeremley kopasznyaku tyukok, a millenniumi baromfikiállításán tömegesen, legalább 50 törzsben, legyenek képviselve, az az erdélyi gazdasági egyesület feladatát képezhetné; úgy is rendez minden év augusztus havában tenyészállatkiállítás és vásár, mely alkalommal baromfikiállítást is tart; itt szedhetné össze ezen törzseket, buzdíthatná az erdélyi baromfitenyésztőket, hogy az ezredéves kiállítás baromfikiállítására mentül több kopasznyakuakat küldjön fel és a kolozsvári baromfikiállításán feltűnt kopasznyakuakat az ezredéves kiállítás baromfikiállítására felküldhetné. Ezt különben saját érdeke parancsolja, hogy Erdély specialitása méltóképen legyen a kiállításon bemutatva. Erdélynek ezen specialitása nem lehet, hogy a baromfikiállításán hiányozzék, kell, hogy tömegesen jelenjék meg, hogy

minden embernek már tömege által is szemébe tűnjék, hogy figyelmét felkeltse. Ezt követeli Erdély baromfitenyésztése.

A közönséges baromfiaknál az az előítélet uralkodik, hogy nem kiállításra való, pedig az ezredéves kiállításra nagyon is oda való, mert azt akarjuk mutatni, hogy mink van, már pedig közönséges baromfink van, ez dominálja a piacokat, ez képezi a fogyasztás tárgyát, tehát ezt is minél nagyobb számban állítsuk ki, jó kifejlett, erős példányokban, úgy szinte keresztezéseket is, melyek nálunk már nagyobb számban vannak. És ez volna a tulajdonképpeni feladata baromfi-tenyésztőinknek, hogy a hazai közönséges baromfiainkat keresztezés által párosítsák és ezzel súlyosabbá, értékesebbé tegyék.

Még egy szavam volna a kiállítás idejére és a bírálatra nézve.

A kiállítás ideje tudvalevőleg elhalasztatott szeptember 16-ára, pedig épp szeptemberben vedlenek az állatok és nincsenek toll-diszben. Azt pedig egy szaklapban olvastam, hogy ez az elhalasztás szerencsés gondolat volt, mert hiszen akkor sok 1896. évi költésü baromfit lehet majd kiállítani. Köszönöm én az olyan kiállítást, a hol rántani való csirkék szerepelnek, a melyekről még nem tudni, hogy mi lesz belőlük, ha felnőnek. Ez megjárja, ha egy egyesület rendez egy ily őszi kiállítást idei baromfiak bemutatására, hanem nem illik egy oly nagy kiállítás számára, mint az ezredéves kiállítás.

Kár, hogy nem tudjuk a bírálók neveit is. A külföldi nagyobb baromfikiállítások programjain a bírálók nevei eleve szoktak közölve lenni, hogy ezzel is bizalmat keltsenek a kiállítóban. Reményem, hogy a bírálatnál a nők nem lesznek mellözve. A baromfi-tenyésztés a nők munkaköre és vannak már szakértő nőink.

Ezeket tartottam szükségesnek az ezredéves kiállítás baromfi-kiállítására érdekében elmondani.

R.-Palota, 1895. decz. havában.

Grubiczy Géza.

A néptanítók és népiskolák a selyemtenyésztés szolgálatában.

(A selyemtenyésztés emelése czéljából kiküldött miniszteri meghatalmazottnak a földmivélsügyi miniszterhez benyújtott véleményes jelentése az O. M. G. E.-nek a selyemtenyésztés felkarolása érdekében tett felterjesztésére.)

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület azon nézetét, hogy a selyemtenyésztés két alapfeltétele a szakértelem és a szederfa bősége, teljesen osztom.

Mennyire hittem magam is működésem kezdetén, hogy a szakértelem terjesztésére leginkább a néptanítók vannak hivatva, bizonyítja azon tény, hogy már működésem első évében 1880-ban a selyemtenyésztésre alkalmas vidéken a néptanítókat összehívtam, személyesen tartván nekik a selyemtenyésztésben szakoktatást; később pedig már kiképezett egyének által tartattam különböző helyeken egy-két napra terjedő tanfolyamokat.

Hogy ezen előadások minél eredményesebbek legyenek, minden hallgató köteles volt az előadás után az előadás tárgyát írásba foglalni és ezen jegyzéket bemutatni.

Sőt, hogy a selyemtenyésztés kimerítő és alapos oktatására képes néptanítókat nagyobb számban nyerjünk, még az 1880. évi nyári folyamán selyemtenyésztési vidéken lévő nyolcz tanítóképző intézetből egy-egy tanárt küldöttem ki Görzbe, az ottani es. kir. selyemtenyésztési intézetbe, hol ezek számára megkeresésem folytán, az osztrák földmivélsügyi miniszter kegyes engedélyvel négy hétre egy külön selyemtenyésztési tanfolyam nyitottat.

Ezen egyének voltak hivatva a tanítóképzésben melyekben működtek, a selyemtenyésztést úgy elméletileg, mint gyakorlatilag előadni, és hogy ezen előadások minél jobb eredménnyel járjanak, elláttam az illető tanítóképző intézeteket a selyemhernyó boncztanához szükséges és a selyemhernyót különféle betegségeiben feltüntető mintákkal és praeparatummokkal; továbbá: górosóval és különféle selyemtenyésztési szerelvényekkel, valamint a hallgatók között kiosztandó selyemtenyésztési utmutatókkal.

Végül megkerestem a tanítóképző intézetek igazgatóságait, hogy tanítványaikkal szerkesztessenek évenként írásbeli selyemtenyésztési dolgozatokat, melyek megbirálás végett az országos selyemtenyésztési felügyelőséghez Szegzárda beküldtétvén, minden tanító intézetből a legjobbnak talált két dolgozat 1—2 arannyal jutalmaztatott.

Mindezen intézkedések megtehetőek voltak azon élénk érdeklődés folytán, a melylyel Trefort Agoston azon időbeni vallás- és közoktatásügyi miniszter a selyemtenyésztés ügye iránt viseltetett.

Később azonban a tanítóképző intézetek az ügyet fájdalom mind jobban elhanyagolni kezdték és nemcsak közvetlenül hozzám intézett átirataikban, de a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez tett felterjesztéseikben is mind jobban hangsúlyozták, hogy a tanárok, kik a selyemtenyésztésben kiképzetésüket részint az intézet, részint közadakozás utján nyerték, egyéb elfoglaltságaik miatt a selyemtenyésztésben előadásokat nem tarthatnak. A tanítóképzők hallgatói pedig épp a selyemtenyésztéssel össze eső zárvizsgák idejében tulterhelve lévén, még selyemtenyésztéssel is foglalkozni, nem képesek.

Miután pedig ez irányban a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez többszörösen tett felterjesztéseim eredményhez nem vezettek, a tanítóképzőkben az ügy mindinkább ellanyhult, míg utóbb csak arra kellett szoritkozoznunk, hogy gyakorlati oktatás czéljából legalább egy kis mennyiségű pete után tenyésztessenek a tanítóképzőkben.

A néptanítók kiképzését a selyemtenyésztésben nem annyira általok tartandó elméleti előadások mint inkább általok teljesítendő gyakorlati szolgálatok czéljából tartottam szükségesnek; a mennyiben őket alkalmaztam, mint a községek legintelligensebbjeit selyemtenyésztési felügyázókul.

A selyemtenyésztés az 1880-as évek elején, nemcsak hogy nem volt népszerű, hanem tekintettel a régebb időbeni rossz sikerekre a nép általában ellenszenvvel viseltetett irányában.

Ezen ellenszenv legyőzésére és az ügynek a néppel való megkedveltetésére a néptanítókat igen jó eredménnyel lehetett használni, kik erre szívesen vállalkoztak is, mert az azon időbeni magasabb gubóárak mellett őket jól fizetni lehetett.

Voltak néptanítók, kik 4—5 héten át tartott közreműködésük után 100—150 forintot kerestek és az intézet egy-egy évben közel 20 ezer forintot fizetett ki e czímen a tanítóknak.

A viszonyok azonban változtak; a gubók ára hanyatlani kezdett olyannyira, hogy az országos selyemtenyésztési felügyelőségnek tekintettel hivatására, t. i. hogy a selyemtenyésztést meghonosítsa, szemben a rendkívülig hanyatlott gubók árával mindent el kellett követnie, hogy a gubók beváltási árát a tenyésztők érdekeire való tekintetből ne szállítsa le, hanem inkább a gubó előállításai vagyis a regie költségeket csökkenteni igyekeztek.

E végből kellett tehát a községi selyemtenyésztési felügyázók díját alább szállítani, mi különben indokolt volt azáltal is, mert a községi felügyázók legfőbb feladata abból áll, hogy az ügyet propagálják és tenyésztőket szerezzenek.

Ez irányban működésük a felügyázóknak azonban évről-évre fokozatosan kevésbé vált szükségessé, a mennyiben a nép meggyőződén, hogy a selyemtenyésztéssel évenként közvetlen az aratás előtt, midőn legjobban van megszorulva 50—60 forintig is kereshet magának, annyira megkedvelte ezen termelési ágat, miszerint azt minden különös biztatás nélkül is üzi, sőt vágyódik utána.

Megkedveltetni tehát a néppel a selyemtenyésztést már nem kell; de kell még, hogy őt a kezelésben oktassuk és ellenőrizzük. Erre pedig a néptanítók nem bizonyultak alkalmasoknak.

Ki éveken át 100 meg 100 néptanítóval szorosabban foglalkozott, meggyőződhetett különösen a fiatalabbaknál, azon nem kedvező szellemről, mely köztük uralkodik és melynél fogva — tisztelet a kivételnek — de általában csak nehezen fegyelmezhető, s ilyféle komoly munkához vajmi ritkán szoríthatók.

A néptanítók igen csekély kivétellel a tenyésztőket látogatni restelték, vagy ha látogatták is, ezt oly hanyagul tették, miszerint alig volt benne köszönet.

Ha pedig az ily néptanítók az intézetnél fennálló szigorú ellenőrzés folytán mulasztásukért felelősségre vonattak, mentésük rendszeren az volt, hogy 15—20 frtra rugó csekély díjazások mellett tenyésztőket nem látogathatnak, de erre idejük sincs, miután épp a tenyésztés idejére esnek az iskolákban a zárvizsgák, melyekre készülniök kell.

Nem tagadható, hogy a néptanítók által felhozott ezen mentések még a tanfelügyelők részéről is, kik pedig nagyobbrészt barátjai a selyemtenyésztésnek, figyelembe veendőek voltak annál inkább, mert a néptanítók igen sok esetben az iskolákban elkövetett mulasztásaikat a selyemtenyésztéssel való elfoglaltságukkal és viszont a selyemtenyésztéssel való elfoglaltságukkal és viszont a selyemtenyésztés körül elvállalt

kötelezettségeik elhanyagolását, az iskolában való elfoglaltságukkal mentették ki.

Igen természetes tehát, hogy ily körülmények között a tenyésztők oktatásának érdekében, melynek fontosságát figyelmen kívül annál kevésbé hagyhatám, miután meg vagyok győződve, hogy minden működésnél az ipar, vagy a gazdaság terén egy a selyemtenyésztésnél is a félig vagy rosszul teljesített munka több kárt, mint hasznot hoz; a tenyésztők oktatására és ellenőrzésére más alkalmasabb egyéneket kellett keresnem.

Az ügy általános terjedésével nem csak, hogy mindinkább feleslegessé vált az ügynek külön propagálása, de fokozatosan szaporodott az intelligensebb, megbízhatóbb és tekintélyesebb tenyésztők száma is.

Az oktatás a selyemtenyésztésben ugyszólván csakis gyakorlati lévén, a tenyésztők utbaigazítására és ellenőrzésére a néptanítók helyett intelligensebb s megbízhatóbb tenyésztőket alkalmaztam és mondhatom igen jó eredménnyel.

Ezen tenyésztők intelligensebb polgárok vagy kisiparosok lévén, nagyon meg vannak elégedve azon díjazással, melyet a néptanítók keveseltek. De meg könnyebben fegyelmezhetőek és több idejük is lévén a tenyésztők látogatására és ellenőrzésére, végül, mint maguk is jó tenyésztők a néptanítóknál sokkal alkalmasabbnak bizonyultak a tenyésztők gyakorlati oktatására.

De még egy előnye van annak, ha ily tenyésztők alkalmaztatnak mint felügyázók t. i. az, hogy szükség esetén más községekben is használhatóak, a mennyiben évről-évre szaporodik azon községek száma, melyekben csak először tenyésztének és ezekben kétszeresen szükséges, hogy a selyemtenyésztésben még teljesen járatlan népet avatott egyének oktassák.

Az ily, már jártasabb tenyésztőket, kik alkalmak és hajlandók is a selyemtenyésztés idejében az ország bármely vidékére mérsékelt díjazás mellett a tenyésztés oktatása czéljából kiküldtetést vállalni összejárván, több mint kétszázan jelentkeztek, kiket minden perczben az ország bármely vidékére elküldhetek.

Azt pedig, hogy ezen egyének feladatuknak megfelelni képesek, bizonyítja a többek között a két példa Szempcezen Pozsonymegyében és a Borsodmegyei Sajó-Vámoson.

Mindkét helyen a selyemtenyésztés a nép előtt április hóban még teljesen ismeretlen volt és június hóban a selyemtenyésztés megkezdésének első évében Szempcezen 600 és Sajó-Vámoson 900 frton felül fizetünk ki az ottani népnek termelt selyemgubóikért.

Ezekkel úgy hiszem eléggé indokolva van az, hogy a közreműködésnél ezen egyénekre nagyobb súlyt fekteték, mint a néptanítókra.

Daczára ennek azonban a tanítóképző, ugymint a gazdasági intézeteket elláttam, továbbra is évenként selymérpetével, tanzserekekkel és lehetőleg buzdítom őket évi jelentéseim megküldésével az ügy érdekében közreműködésre.

A községi népiskolákat illetőleg, bátor vagyok megjegyezni a következőket:

Tetszetős és ugyszólván magától fejlődő eszme az, hogy az ügy terjesztésére a népiskolákat felhasználjuk.

Ez irányban is azonban csak hasonló tapasztalatokat tettem, mint a néptanítókkal.

Kétséget nem szenved, hogy a népiskolák alkalmasak volnának az ügy ismertetésére és terjesztésére; a mennyiben a gyermekek által az iskolában hallottak, a családra is átszivárognak.

De miként már fentebb is említém, a selyemtenyésztés áldásos volta olyannyira

szembeszök magát, hol ott, hol ele ma már ne

Ha a a tenyészté pontokból

ha a nyészt, a igényli, ha vélszedésre szülők az- ügyelőseget nyással, h kében dol nyaikat m nem egy sérülnek.

Arra az iskoláb gyermekek a hol ezt nek bizony

A fer széről má felsőbb is tiltották már pedig ségeit az egyáltalán

Mar iskolásgye nak és ez tetvén, bi a gyerme neveljék.

Eze hátrányo kénytelen még a fe is a kios leszállto

Mi jobb elő vesélye

Mé pontból gyermek nyókkal

A komoly csak já szul bár tán elp elérni n az egész felhábo ezen m ket ink egész ü nagy ü velniök szetese nem ve

T oly es nyészt első iz ták be

lag es haszn ellátta kat, s egysz szokta

hető ismer nagy mazu lán l magy

eredr tés jesz

szembeszökő és annyira propagálja maga magát, hogy az ügynek külön propagálása ott, hol elégséges mennyiségű szederfa van, ma már nem szükséges.

Ha a népiskolák erre jők is volnának, a tenyésztés az iskolákban gyakorlati szempontokból majdnem lehetetlen, mert ugyanis:

ha a tanító az iskolában nagyban tenyészt, a gubók árát egyedül magának igényli, habár az iskolásgyermeket a levélszedésre felhasználta. E miatt azután a szülők az országos selyemtenyésztési felügyelőséget támadják meg azon szemrehányással, hogy gyermekeiket a tanító érdekében dolgoztatja, kik e mellett tanulmányaikat mulasztják, ruháikat szakgatják, nem egy esetben a fáról leesnek és megsérülnek.

Arra kötelezni pedig a tanítót, hogy az iskolában termelt selyemgubók árát a gyermekek között osztsa fel, még mindenütt, a hol ezt csak megkísérlettem, kivihetetlennek bizonyult.

A fent említett panaszok a szülők részéről már oly mérveket öltöttek, hogy a felsőbb iskolai hatóságok egyenesen megtiltották az iskolákban való tenyésztést; már pedig azért is, mivel az iskola helyiségeit az iskolaszékek tenyésztési célokra egyáltalán át nem engedik.

Marad még egy módja annak, hogy az iskolásgyermek tenyésztéssel foglalkozzanak és ez az, hogy a tanító a petét kikeltetvén, bizonyos mennyiségű hernyókat ad a gyermekeknek, a kik azt hazavive felneveljék.

Ezen eljárás azonban az ügyre annyira hátrányosnak és veszélyesnek bizonyult, hogy kénytelen voltam egyszerűen betiltani, sőt még a felsőbb iskolákban járó tanulók közt is a kiosztandó pete mennyiségét lehetőleg leszállítottam.

Minden gazdasági tevékenységnek legjobb előmozdítója a siker és a legnagyobb veszélye a sikertelenség.

Méltóztassék most már gyakorlati szempontból meggondolni, mi történik az ily gyermekeknek kiosztott petével, vagy hernyókkal?

A gyermekek a tenyésztést minden komoly igyekezettel és munka nélkül, mindig csak játéknak tekintik, a hernyókkal rosszul bánnak, melyek hiányos kezelés folytán elpusztulván, a gyermekek eredményt elérni nem fognak, hanem igenis zaklatják az egész ház népét; mindent felforgatnak, felháborítják szülőiket, kik a gyermekeknek ezen minden eredmény nélküli tenyésztésüket inkább csak játéknak tekintik és az egész ügy népszerűtlenné válik. Ha pedig nagy ügygyel-bajjal néhány hernyót felnevelniök sikerül, ezek után a haszon természetesen csak oly párányi, hogy számításba nem vehető.

Tapasztalásból tudom, hogy általában oly családoknál legnehezebb a selyemtenyésztést meghonosítani, a melyeknél azt első ízben gyermekek, mint játékot mutatják be.

Hogy azonban, a mennyire gyakorlatilag csak lehetséges a népiskolákat is felhasználjam a selyemtenyésztés érdekében, elláttam a népiskolákat mint a községházakat, sőt esetleg még vendégfogadókat is, egyszóval mindazon helyeket, hol sokan szoktak megfordulni, nagy falra függeszthető táblákkal, melyek a selyemtenyésztést ismertető rajzokat és könnyen olvasható nagy betűkkel nyomott utasításokat tartalmaznak; felkérve a tanítókat, hogy a táblán látható rajzokat a gyermekeknek magyarázzák.

Más módot arra nézve, mely gyakorlati eredménnyel járna, hogy a selyemtenyésztést a népiskolák révén ismertessük és terjesztjük, nem ismerek.

Miután azonban az Országos Magyar Gazdasági Egyesület oly kegyes, hogy a selyemtenyésztéssel behatóbban foglalkozik, engedje meg a nagyméltóságú Miniszterium kérhetnem, kegyeskednék az Országos Magyar Gazdasági Egyesület figyelmét a selyemtenyésztés érdekében oly tevékenységre felkérni, melylyel úgy az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, mint a vidéki gazdasági egyesületek is, a selyemtenyésztés ügyének felette nagy szolgálatot tehetnek; mely abból állana, hogy az ország nagy birtokosait úgy mint a közép- és kisbirtokosait is a szederfatenyésztés felkarolására buzdítanák.

Azon nehézmények, melyek utak mellé szederfák ültetése ellen a birtokosság részéről régebben csakugyan némi joggal felhozataik, ma már ugyszólván megszűntek, miután mindazok, kik ez ügyet ismerik, meggyőződtek a felől, hogy ha a szederfákat 5-6 évi turnusokban csonkítjuk, azok gyümölcsöt nem teremnek és így nincs meg az alkalom arra, hogy a szederfát rázogassák gyümölcse végett, mely a vetések közé hullván, csak a vetések összetaposásával szedhető össze.

Az pedig, hogy a levélszedés közben tennének kárt a selyemtenyésztők a vetésben, teljesen kizárva van már csak azáltal is, hogy a tenyésztőnek kis léczlétra használata nélkül levelet szedni, ma már senki meg nem enged.

Hogy a szederfák iránt eddig nyilvánult ellenszenv az imént előadottaknál fogva jelentékenyen csökkent, mindenestre örvedetes jelenség és csak az volna kívánatos, hogy épp azon arányban, a melyben az ellenszenv csökkent, terjedelme elismerése is azon előnyöknek, melyeket a szederfa határozottan nyújt és a melyek a következők:

A szederfának egyik előnye az, hogy nem nő magasra, nem lesz terebélyes, hanem mint ezt József Főherczeg Ó fensége egy hozzáam kegyesen intézett szakvéleményében nyilvánította, mintegy átmenetet képez a bokor és a fa között és így bármely más fanál csekélyebb árnyékot vet, mért is utak szegélyezésére kiválóan alkalmas.

Egy másik előnye a szederfának az, hogy gyökerei nem szétágazólag, mint pl. az akáczé, hanem függőleges irányban hatván a földbe, a fa környéke vadhajtasokkal soha sincs elburjánozva.

Egy további haszna a szederfának az, hogy lombtermő képességének emelése céljából megkivánja, miszerint 5-6 évenként csonkíttassék és így kivált faszegény vidékeken létező gazdaságokban nem csekély mennyiségű tüzelőanyagot szolgáltat.

Mindenki meggyőződhetik, hogy Tolna vármegyében nem egy gazdaságban az utak mellé és legelőkre kiültetett szederfák, rendszer turnusokban történő csonkítások folytán, elégséges fát szolgáltatnak nemcsak az összes tüzelőanyag fedezésére, de ezenkívül még több szazezer téglát is égetnek csonkítással nyert galyakkal, egy-egy közép nagyságú gazdaságban.

Igaz, hogy szederfa szerszámának nem olyan alkalmas, mint akác; de azért ezen célra is igen jól felhasználható.

Ezeken kívül a szederfának haszna lombjának értékében rejlik; mely annál becsesebb, mert habár lombtermésére nem is feltétlenül, de sokkal biztosabban lehet számítani mint pl. egy gyümölcstermésre; mit bizonyít azon körülmény is, hogy 15 év óta csak egyszer, 1882-ben történt meg az, hogy a szederfa levél az ország némely vidékén elfogyott.

Szederfalevél értékét legjobban megérteti velünk Olaszország, a hol a selyemtenyésztés a legnagyobb mértékben üzetik és hol a szederfalevél rendszer körülmények között mmázsánként 6-12 frtjával fizetetik.

A szederfalevél értékesítésének egy

másig módja az, hogy a birtokosok, mint ez Olaszországban szokásban van, a szederfák levelezését a selyemtermelőknek gubótermésük feléért, sőt kétharmadaig engedik meg.

Eléggé fontosnak tartottam ezen eljárást arra, hogy felőle alaposabb meggyőződést szerezzek magamnak, mi végből is az intézetnek egyik, épp Olaszországban egyéb dolgokban időző közegét utasítottam, hogy ezen eljárásról lehetőleg több birtokokon személyesen győződjék meg.

Az illető ezen megbízatásában eljárva, Milano környékén több gazdaságot látogatott meg és tapasztalta, hogy 1893-ban például Casaponti birtokon Cornaredoban (milanói provincia), mely 600 hektár területű, 42,000 kiló gubó termeltetett, melynek eladási ára 210,000 lira volt, miből kétharmadrész, vagyis 140,000 lira jutott a birtokosoknak. Casa Taccioli birtokon Osona községben (Monsa provincia) 292 hektár területen 17,500 kilót termeltek; eladási ár volt 87,500 lira, melynek kétharmadrésze azaz 58,333 lira a földbirtokosnak jutott. Továbbá Leinatreban (Milano provincia) 334 hektáron 20,000 kiló gubó termeltetett, mely eladatott kerek 100,000 liráért, tiszta haszon 66,666 lira. Casa Somaglia Gernattóban (Monsa provincia) 250 hektár birtokon termelt 15,000 kiló; eladási ár 75,000 lira, tiszta haszon 50,000 lira. Casa Paravicini Fornaventóban (Galarate provincia) termelt 90 hektár birtokon 2400 kilót, eladási ár 12,000 lira, miből 8000 lira a birtokosnak jutott.

E szerint emez öt birtokon, melyek összesen 1566 hektár területtel bírnak, 96,900 kilo gubó termeltetett, melynek eladási ára 484,500 lirát tett, a melyből a tulajdonosnak 309,421 lira jutott. — Egy egy hektárra tehát 309 lira jövedelem esett.

Megjegyzendő, hogy miután a földek más terményeket is hoznak, ez azok teljes jövedelmét nem képezi és hogy a birtokosok szederfaik után ezen tiszta jövedelmet elérték a nélkül, hogy bármilyen más kiadásuk lett volna mint az, hogy szederfaikat nevelték és, hogy azokat a talaj jobb vagy kevésbé jobb minőségéhez képest, ritkábban vagy gyakrabban trágyázták.

Igaz, hogy ezen eredményhez megkívántató nagy mennyiségű szederfát az ily kis területeken csak úgy lehet elhelyezni, ha a szederfákat a földeken a gabona közé ültetik, mint ez Olaszországban történik.

De megengedve, hogy ezen eljárás Magyarországon még sok ideig meg nem honosítható, annál több legelő és egyéb terület találtatik nálunk arra, hogy legalább megközelítőleg hasonló eredmény eléréséhez a szükséges mennyiségű szederfát előteremtsük.

Hogy a szederfalevél értékesítésének fentebb előadott módja nálunk Magyarországon is követhető, ezt a tapasztalás is bizonyítja, a mennyiben az 1850-es években ugyanezen eljárást tényleg követték Czenken (Sopron vármegyében) és Hidján (Tolna vármegyében), hol a selyemtenyésztést nagyobb mérvben üzték.

Feleslegesnek tartom tüzetesebben reá mutatni, hogy minő nagy jelentőséggel bír különösen a faszegény vidékeken, ha gazdáink részesülhetnek mindazon előnyökben, melyeket a szederfa nyújt.

Fontos pedig a szederfatenyésztés propagálása még azért is, mert ott, a hol egyáltalán fa terem, vizenyős talaj kivételével, megterem és pedig aránylag kevés gondozás mellett a szederfa is.

Végül, hogy minő jelentőséggel bír az, ha gazdáink épp tavaszkor az aratás előtt szederfaik leveleinek értékesítése által igen jelentékeny jövedelemhez juthatnak, bővebben indokolni szintén felesleges.

Igaz, nem volna helyes eljárás, hogy ott, hol a selyemtenyésztést meghonosítani akarjuk, ezt azzal kezdjük, hogy a szederfalevelet a tenyésztők által megfizettjük.

Ott azonban, hol a selyemtenyésztés már meghonosítva van, hogy a szederfalevél értékesítése nem utópia, ezt bizonyítja azon tény, hogy például Fehértemplomban (Temes vármegyében) évről-évre szaporodik azon birtokosok száma, kik különösen homokos talaju legelőjüket szederfákkal ültetik be csak azért, hogy azok leveleit elárussítsák. Es ezzel már elérték azt, hogy a selyemipar jelenlegi nagy stagnációja mellett is 50—60 kr-ával sőt egy forintjával értékesítik egy-egy jól gondozott és kifejlett szederfának leveleit.

Igaz, hogy ahhoz miszerint a szederfának ily módon való kihasználása általános legyen, szükséges, hogy a selyemtenyésztés még nagyobb arányokban fejlődjen mindaddig, mi az eddigi sikerek után remélhető is.

De hiszen a szederfa sem nő gyorsabban más fánál és így azon magán birtokosok, kik a szederfatenyésztést felkarolják, bizony számíthatnak rá, hogy mire szederfa-állományuk kifejlődik, annak hasznát is fogják venni. De addig is, míg a selyemtenyésztés ennyire fejlődik, értékesíthetik a birtokosok szederfa állományukat a nélkül, hogy a lombért pénzt követelnének. És pedig a következő módon:

Tolna vármegyének egyik részében alig van gazdaság, a hol a meglévő szederfa állomány folytán a cselédség selyemtenyésztést ne üzne, és ne keresne magának ez uton, megközelítőleg annyi jövedelmet, mint a mennyit évi készpénz fizetése kitesz.

Igy például: Hidján, Jegenyésen, Katalin-Pusztán, Pusztá-Tengeliczen, a hidvégi és több más pusztákon 40—50 frtot keres egy-egy selyemtenyésztéssel foglalkozó cseléd, mi annyit jelent, mint hogy a gazda 80—100%-kal emeli cselédjeinek készpénzbeli évi jövedelmét a nélkül, hogy ehhez bármily áldozattal járulnia kellett volna; mi a gazdára nézve is oly előny, melynek jelentőségét kétségbe vonni nem lehet.

Vannak, kik azt hiszik, hogy a selyemtenyésztéssel való foglalkozás a cselédséget vagy egyéb munkásokat a gazdasági munkától elvonja.

Minden elméleti fejtegetéseknél meggyőzőbben a tények szólnak.

Igy például:

Sopron vármegyének leggazdagabb vidékén, hol a monarchiában a legnagyobbak közzé sorolandó cukorgyárak tartatnak üzemben, és a nép répatermeléssel foglalkozik, e mellett üzi a selyemtenyésztést is.

Továbbá: Tolna vármegyében a tolnai uradalomban, hol a legintenzívebb gazdaság lesz folytatva és a hol egy igen jelentékeny tejgazdaság mellett egy gőzmalmon kívül még két szeszgyár is üzembe tartatik, és így a cselédség bizonyára nagyban vétetik igénybe, kapás növények megmunkálására, nincs cseléd, mely selyemtenyésztéssel ne foglalkoznék olyannyira, hogy a tolnai uradalom azon hét majorjában, melyben a cselédség selyemtenyésztéssel foglalkozik, a cselédségnek az általuk termelt gubókért 1894-ben 3066 frt, 1880-tól 1894-ig pedig összesen 30,509 frt fizettetett ki.

Hogy azonban még világosabban tün-tessem fel a selyemtenyésztés fontosságát és hogy még meggyőzőbben indokoljam, mennyire fontos az, hogy a birtokosság ha a szederfának leveleit egyelőre még nem is értékesítheti pénzért, a selyemtenyésztést fejleszteni igyekezzék, ide melléklém az országos selyemtenyésztési felügyelőségnek Tolna vármegye selyemtenyésztéséről szóló 1894.

évi jelentését, melyből meggyőződni méltóztatnak, hogy Tolnavármegyében összesen 48 pusztán a cselédség a selyemtenyésztés útján 1894-ben 11,625 frt, 1880—1894-ig pedig 89,178 frt mellékjövedelemhez jutott a nélkül, hogy ez által a birtokost a legesekélyebben is megterhelte volna.

Ez csak úgy történhetett, mert nem volt egyetlenegy gazdaság sem, mely a selyemtenyésztést a cselédségnek megtiltotta volna, sőt még a legintenzívebben kezelt gazdaságokban is megengedték azt; mert belátták, hogy a tenyésztés első két hetében a hernyók etetését elvégezhetik a család azon tagjai is, kik egyéb munkára különben sem alkalmasak. Utóbb pedig, midőn a hernyók már fejlődöttek és azok felneveléséhez a család munkaképesebb tagjának is közreműködése is esetleg szüksége, s az illető családfő, béres, vagy más munkás, ha munkára indul magával visz egy üres zsákot és azt a reggeli delelési, vagy ozsonnai idő alatt szederfalevéllel megszedi, este pedig hazaviszi a nélkül, hogy rendes munkája a legesekélyebbet mulasztotta volna: mit különben bármely gazdaságban, de különösen az intenzívebben kezeltékben bizonyára el sem tűrnének.

Végül kétséget nem szenved, hogy minél intenzívebben lesznek gazdaságaink kezelve, minél jobban fog a takarmány értéke emelkedni, annál bizonyosabban vehetjük, hogy majd nálunk is, mint ezt Olaszországban teszik, a szederfalevelet őszszel bevermelik, hogy ez télen át különösen a fejős marha etetésére a legkiünőbb eredménnyel felhasználják.

Kérdem, hol van azon fa, mely eltekintve attól, hogy a világ egyik leghatalmasabb iparágának alapja annyi előnyt nyújtana, mint a szederfa, azáltal, hogy rendszeresen ad tüzelőt, jól használható szerzőmfa, bármely más fánál csekélyebb árnyékot vet és levélnék értékesítésével habár nem ad is annyi jövedelmet, mint a gyümölcsfa, de jövedelmezősége határozottan biztosabb; végül a legkönnyebben tenyésztethető és a talajban legkevésbé válogatós fák közé tartozik.

Az Országos Magyar Gazd. Egyesület, melynek szives érdeklődéséért alig fejezhetem ki eléggé hálámát, a selyemtenyésztés ügyének nem tehet saját hatáskörében realisabb és nagyobb szolgálatot, mintha itt előadottakat figyelmére méltatva, azokat az ország vidéki gazdasági egyesületeinek is a legbehatóbb figyelmébe ajánlani és hathatós befolyásával az ország nagybirtokosait, valamint közép- és kisbirtokosait is a szederfa tenyésztésére buzdítani és felhívni kegyeskednék, hogy a továbbiak iránt hozzájuk fordulni sziveskednének.

Szegzárd, 1895. május 1.

Bezerédy Pál.

KÜLÖNFÉLÉK.

A méhek etető edénye. A méhek etetésére a legmegfelelőbbnek tartják a porcellán és üvegedényeket, mert igen könnyen és jól tisztára moshatók. Némelyek ajánlják az ércedényeket is, ezt azonban legkevésbé sem jó alkalmazni, mert az érczet a mézben levő savak megtámadják s az ilyen módon származó só ártalmára lehet a méheknek.

Mézzel készült mustár. Ujabbán már a méznek a segélyével is készítenek mustárt. Vesznek ugyanis hozzá 5—6 drb birsalmát, 200 gramm sárga, 50 gramm zöld mustármagot, 6 gramm szegfűszeget, ugyanannyi gyömbért, 5 gramm koriándert s ugyanannyi

ániszt; ezt a sok mindenfélét finoman össze kell törni: a birsalmát pedig meghámozva, megfelelő mennyiségű jó édes mézborban meg kell főzni, azután áttörni finom szitán. Ezek után forró állapotban hozzá kell adni a mustárt s végül a többi anyagokat; az egészet azután szitán át kell törni és kész a mustár.

Méztisztítás kadinna. A kréaport általában nem tartják alkalmasnak a méz tisztítására, mert ha jól kimossák is azt, mégis többé-kevésbé megérik a méz ízén. A kadin (porcellánföld) sokkal alkalmasabb erre a célra, mert ez csak fizikai összeköttetésbe lép a mézzel, és ha előzőleg alaposan kimos-tuk, semmi utóíz és károsítás nem érzik a mézen.

Libahizlalás. Lapunknak egy olvasója az alábbi kérdéssel fordult hozzánk: „40—50 drb emdeni keresztezésű libát szeretnék hizlalni, mennyi kukoriczát kell velük feletetni s lehetne-e a négyszögletes borsót darálva vagy főzve a hizlalásnál felhasználni? Itt helyben 2 frtot ígérnek a sovány liba párjáért, remélem, hogy a hizlalással jobb árat lehetne elérni; tisztelettel kérem a tekintetes szerkesztőséget, hogy e kérdésemre b. lapja legközelebbi számában válaszolni sziveskedjék s egyúttal arra is, hogy a kihizlalt libákat miként értékesíthetném Budapesten? Érdeklődéssel várom a feleletet, annyival inkább, mert manap folyton hangoztatják a baromfi-hizlalás előnyeit.

Tisztelettel

S. R.

A felvetett kérdésre a következő feleletet adjuk:

Kérdéstevő 40—50 darab keresztezett emdeni ludat akar meghizlalni, kérde, hogy mennyi kukoriczát etessen fel egy darab luddal?

Egy darab luddal 30 liter kukoriczát kell feletetni és ezenfelül, ugy a mennyire kihizlalni akarja. Különben nem minden állat egyforma hizó, az egyik többet emészt meg, a másik kevesebbet. Átlagban azonban a 30 litert elfogadhatjuk.

Kérde továbbá, hogy négyszögletes borsót (valószínűleg esicséri borsót, mely nem borsó, hanem búkköny) nem lehetne-e darálva vagy főzve a hizlalásra felhasználni?

Ezt a borsót nem ajánlom hizlalási célokra felhasználni, mert nem elég zsir-képző, ennél sokkal jobb a kukoriceza.

Kérde: kinek kellene eladás végett Budapestre küldeni?

Budapestre legezlszerűben a kiviteli részvénytársasághoz (Mérleg-utca 11. szám, igazgatója Parlagi) fordulhat, melylyel már előre is szerződést köthet a ludak átvétele végett. De ajánlom, hogy kilójáért 60 krt elérni törekedjék. A kiviteli társaság ezen hizott ludakat exportálja. 40 ludat már exportálni érdemes. Ha a budapesti piacra (István-tér) küldi, ugy leölve, megtisztítva küldje, de a beleit, zuzát, máját hagyja bent a testben; lehetőleg sakterrel vágassa le, hogy a zsidók ne idegenkedjenek megvételüktől. Az árra nézve a piaci viszonyok, konjunkturák irányadók, de itt is szemelött tartandó 60 kr. kilójáért. De jó hizott áru legyen, zsirlud, mert a sovány ludnak most ára nincs.

Az orsz. magyar gazd. egyesület tulajdona.

B

AZ ORSZÁGÓ

Előfizetés

Az A baromfitenyés

Selyem

A „Baromfi”-ban a szegz felügyelőség ter elé betérje tésünk 15 é ismertette, nélkülözhetl arra, hogy adásai az é nem találna az intézmén lásban való

A dolgo nek, hogy u dése, melye fejlesztése, e való megk másfél évtiz cziális, — vethető birá az orsz. gyarapította legelhagyato mét. Munk nak ott, a

Szárn

Már a ték a házi s ságát, hisz nyasnak ne de a lakoma

A lud, (hansi, inne legrégebb há göknél nagy madár, mely teményben ünnepnapok lalt ludat kü jában felem Odysseus k s házat fe Penelopét m nem annyir nem inkább ken is látju nő jelképét

A róm többféle h